

MÁTHÉ SÁNDOR

„SZORONG(ATTAT)ÁSAINK...”*

Lk 9,24; Fil 1,25

Kedves Unitárius Testvéreim!

Megtisztelő számomra, hogy a mai napon, Főtanácsi istentiszteletünkön e szószékről szólhatok az egybegyűltekhöz. Gondban voltam, hogy mit is mondhatnék! Beszéljek mindennapi gondjainkról, panaszoljam el újból azt, amit amúgy is mindanyian tudunk? Azt is megtehetném, hogy már unalmassá vált, elkoptatott közhelyekkel tarkított beszédben magyarkodom, s magyarázok, hogy ki vagyok, kik vagyunk. Lehet, hogy ezt is várná el tőlem a tisztelt hallgatóság. Előrebocsátom, hogy nem erről fogok beszélni.

Ehelyett, Jézus egyik, talán legtöbbet vitatott, számtalanszor újraelemzett és értelmezett, ellentmondásosnak tűnő felhívása és Pál apostol elhangzott vallomása alapján egészen egyszerű, köznapi dolgokról szeretnék szólni, természetesen nem az ünneprontás szándékával.

„Mert aki meg akarja menteni az életét, elveszti, aki pedig elveszti az életét érterem, megmenti azt”.

Ez lehetetlen! Ez nem igaz! Ilyent még elképzelni sem tudok. Elvesztem az életemet és mégis megmentem azt. Aztán naponként vegyem fel az alázat és gyalázat keresztjét és kövessék valakit, aki nem ígér semmi jót, csak megvetést, gyűlöletet, nyugtalanságot, s fekhelyül „az égbolt sátorát”. Hát ezért menjek én és hagyjam ott eddigi nyugodt, legalábbis annak hitt életemet, biztonságomat? Nem, ezt nem teszem, nem tehetem, hisz családom van, gyermekeim, akiknek élete, jövője rám van bízva.

Ezt érezhették, gondolhatták azok, akik hallották a Jézusi felhívást. Azt hiszem, hogy a tanítványok között is voltak, akik így gondolkoztak, éreztek. Hajlamosak volnánk azt mondani, hogy micsoda gyávaság, micsoda felelőtlenység és határozatlanság jellemzi ezeket az embereket. Miért nem látják-értik már első hallásra, hogy miről is van szó?

Elhamarkodott ítélet, mert Jézus szavaiban valóban ellentmondás rejlik, mindaddig, amíg nem tisztázzuk, nem magyarázzuk meg a fogalmakat.

Nem az első alkalom, hogy ilyen tisztázásra szorulnak fogalmaink, amikor látszólagos ellentmondások zavarják meg ítélőképességünket a mindennapi életben. Különben mi emberek is ilyenek vagyunk: tele látszólagos és valós ellentmondásokkal. Ki ismerhetné ki ezeket az ellentmondásokat?

Felelet helyett hadd kezdjem egy történettel, személyes vallomással. *Olt-hévízi lelkészségem idején volt egy kutyánk, Pufinak hívtuk. Már a nevében is volt valami ellentmondásos: hatalmas testű, farkashoz hasonlító korcs, de a*

* Elhangzott Kolozsváron 1998. július 23-án a Főtanácsi istentiszteleten

maga nemében nagyon szép állat, akire semmiképpen nem illet a neve. Neve mellett általános magatartásában, „viselkedésében” is sok volt az ellentmondásnak tűnő elem. Nagyon hűséges, „régí cseléd volt a háznál”. A közel 16 év alatt annyira hozzánk nőtt, hogy szinte családtagnak számított. Még most is sokszor émelegetjük, sőt mostani kutyánkat is néha Pufinak szólítjuk. Igénytelen állat volt, de szerette, ha néha észrevettük, odafigyeltünk rá, ha gondoskodtunk róla. Szerette a „jó szót”, a simogatást, egyáltalán azt, hogy foglalkozunk vele. Legjobban mégis azt szerette, amikor szabadon engedték. Ilyenkor mindig körbe rohanta az udvart, a nagy kertet, majd egyetlen ugrással át a kerítésen, neki a „nagyvilágnak”. Egy kicsit mindig féltünk attól, hogy nem fog visszajönni, de ez sohasem történt meg. Rövid idő után kifáradva, minden esetben haza tért.

Pufi szerette a szabadságot, de jobban, vagy legalábbis ugyanannyira szerette a biztonságot, a kötődést, a valahová való tartozást. Az otthon számára is otthon volt, s ezért tért oda vissza mindig. Ha beszélni tud, talán azt mondta volna: rendben van, én szeretem a környezetet ahol élek, azt is tudom, hogy jóllétem tőletek függ, és ezért hálás is vagyok, de ne feledjétek el, hogy éppen így szeretem a szabadságot is minden kockázatával együtt. Ne féljete, mert ha valami baj nem ér, mindig visszatérek hozzátok.

Pufi már nincs, de megmaradt talán egész életünkre az emléke és mindaz, amit jelentett számunkra ellentmondásosnak látszó viselkedésével, magatartásával együtt.

Miért mondtam el ezt a banálisnak tűnő, személyes vallomást. Egyszerűen azért, mert ebben is látszik, hogy mennyire érvényes az, amire korábban már utaltam: sokszor nem értjük meg, hogy **egyszerű dolgokban rejlik a nagyszerűség**. Ebben az egyszerű történetben is megvan a nagyszerű tanulság, annál is inkább, mert ezek a dolgok emberi életünkben is valahogy így nyilvánulnak meg. Ez a kettősség szabja meg, sokszor akaratunk ellenére, életünk irányát. Mi is szeretjük a szabadságot, de ugyanúgy szeretjük a kötöttséget, biztonságot, a valahová tartozást, azt, hogy számítanak ránk. Mindkettőre szükségünk van: szabadságra és kötöttségre egyaránt.

Ha a két fogalom tartalmi jegyeit vesszük alapul, akkor itt is láthatjuk, hogy ellentétes vagy látszólag ellentétes dolgokról van szó, különösen, ha egy kicsit sarkítunk is. Valóban, szükségünk van a szabadságra és szeretetre. Ez a kettős igényünk sokszor teremt furcsa helyzeteket. Mennyire nehéz az ilyen helyzeteket felismerni, elfogadni, és kimondani mindazt, amit ilyenkor gondolunk és érzünk.

Ha volna bátorságunk és elég őszinték volnánk önmagunkhoz, szereteteinkhez és embertársainkhoz, akkor a mi mondanivalónk valahogy így hangzana:

- szeress, de .... „ne zavarj köreimet”;
- szeretem a közelséget, de .... félek, hogy megbántanak;
- szükségem van reád, de ... független akarok maradni;
- jó ha számíatsz rám, de ... nem szeretem ha kihasználsz.

Sok-sok elkerülhetetlen ellentmondás között, vagy annak határán éljük életünket.

Például - ösztönösen szeretjük a falusi idillt - mert a lélek mélyén mi még mindig a természet gyermekei vagyunk, maradtunk -, de szeretjük a vá-

rosi élet nyújtotta kényelmet is (központi fűtés, fürdőszoba és egyebek). Talán ezért van az, hogy sokan nem tudják, mihez kezdjenek. Városon nincs munkahely, nehéz a megélhetés. Másik oldalon meg a szülőfalu hívása: felvenni újra az igát, gazdálkodni, s így teremteni jövőt. Hogy melyiket válasszuk, nem tudjuk. Szorongattatunk e kettő között.

Jézus szavai is ellentmondásosnak tűnnek, legalábbis első hallásra, mindaddig amíg el nem mélyülünk vizsgálatukban, és rájövünk, hogy az ellentmondás csak látszólagos, hogy megvan az értelme a jézusi felhívásnak.

Emberi életünknek egyik titka az, hogy miként tudjuk elfogadni ezeket a helyzeteket, velük együtt embertársainkat is, akik szintén tele vannak, tele lehetnek ellentmondásokkal.

Ezek az ellentmondások úgy, mint a jézusi felhívás esetében is, a legtöbbször feloldhatók, mert egy részük csak látszólagos. A baj akkor kezdődik, ha átbillenünk a kétértelműség bizonytalanságába, kilátástalan helyzetébe, amikor két út áll előttünk. Ekkor már tényleg nehéz megoldani a helyzetet, megtalálni a helyes utat.

Pál apostol a Phillipibeliékhöz írott levelében leírja kétségeit, szorongatott helyzetét. Az ő számára van megoldás, mert **tudja és hiszi**, hogy életben marad és munkáját gyümölcsöztetheti mások javára. Ebben van az igazi nagyság.

Az előbb említett kétértelműségnél álljunk meg egy kicsit. Filozófiai nyelven **ambivalenciának** mondjuk. A kétértelműség szétszakítja az embert, gondolataink, érzéseink ütköznek. Nehéz, lehetetlen döntések, kilátástalan helyzetek elé állít, s az ember kifele is ezt a kettősséget mutatja.

A látszólagos ellentmondásban, amit **paradoxonnak** nevezünk, könnyebb a helyzetünk. Elfogadjuk saját feszültségeinket, szembesülünk velük, próbáljuk megmagyarázni, megérteni. Az ebből fakadó érzések, gondolatok alkotó erővé magasztosul(hat)-nak az ellentétes dolgok kölcsönhatásában. Elfogadjuk és vállaljuk a kockázatot, még ha fenntartásokkal, kételkedve is, és aztán teljes szívvel beleéljük magunkat új helyzetünkbe. Így tudtak a tanítványok is választani és követni a Mestert.

Ezt a folyamatot nagyszerűen mutatja a nagy emberek példája, akiknek életében igazolódik, hogy az Isten gyermeke tud teremőjéhez méltó életet élni, még akkor is, ha időnként vagy szüntelen szembesül ezekkel az ellentmondásokkal. Ilyen a Jézus élete, a Pál apostolé, s mindazon nagy és kimagasló személyiségeké, akik a szolgálatban mutatták meg, hogy hittel és önmagunkban bízva, sokkal többre vagyunk képesek, mert vannak olyan élethelyzetek, amikor nem segít más, csak a hit és annak reménysége, hogy életben maradjunk, és teljesíthetjük azt, amit ránk bízta.

Szerintem a legfontosabb az, hogy az ember vállalja a döntést, annak minden kockázatát még akkor is, ha nem remélhet többet, mint „rész szerinti ismeret”-et, részleges megoldást, eredményt. A változásért a jobbítás szándékával kell ezt vállalni. Mindig szükség van a jobbra, a minőségi változásra.

A keresztény ember számára a jézusi út nem kötöttséget, hanem szabadságot jelent elsősorban. Az is igaz, hogy ez a szabadság néha örömmel, boldogsággal jár, de a legtöbb esetben félelmetes, keskeny, göröngyös úton vezet a teljesség, a tökéletesség, Isten felé. (Újabb ellentmondása életünknek?)

Emberi fogalmaink tárházában kész dolgok nincsenek. Semmit sem tekinthetünk befejezettnek. A jót is lehet jobbítani. A tökéletesség csak eszmény. Egyedül Istent valljuk tökéletesnek. Nekünk a jézusi tanítás alapján és szellemében **célunk** a tökéletesség. Egy érdekes költői vallomás jut eszembe. A költő azon töpreng, hogy lám férfivá, felnőtté lett, befejezett alkotása Istennek, bár szeretné, ha tovább formálná őt a Teremtő keze. Majd így folytatja:

*„Ismertem egy szobrászt, aki kész
Művét is mindig pólyákba csavarta,
Hogy lány maradjon mindig az egész,
S ő mindhalálíg formálhasson rajta.*

*A kész dolgok jövőtlenekké lesznek.
A kész: halála a tökéletesnek.
A kész: megáll és tovább nem javul.*

*Lásd, kész vagyok. Lásd bevégeztek engem.
Itt állok önnön szobrommá meredten,
Jövőtlenül és változatlanul.”*

(Székely János: Férfikor)

Mi tehát a feladat?

Szüntelen hívnak, szólítanak. Meghalljuk-e a hívást, felismerjük-e benne az életre hívó szót. Ha igen, ne tévóvazzunk, tudjuk követni a hívót feltétel nélkül, teljes odaadással. Ne féljünk az újtól, a változástól. Tudjunk szüntelen formálódni, tökéletesedni. Ez a ma felhívása és egyben kihívása. Nekünk itt és most kell vállalni a munkát, és eleget tenni mindannak, amire megbízatást kaptunk Istentől és közösségtől.

Itt! Nem is olyan fontos, hogy hol ... mondanák amerikai testvéreink. **Nekünk viszont nagyon fontos ez, hogy itt!** - atyáink földjén, a mi örökségünkön álljunk meg és teremtsünk jövőt.

És most! Néha azt mondjuk, hogy az idő elhoz és megold a maga rendjén mindent. Ez a legnagyobb hiba, az időre bízni mindent, s hinni, hogy elhozza azt, amire oly régóta várunk. Az idő nem old meg semmit, legfeljebb arra jó, hogy elfelejtsünk dolgokat. Olyan rövid az életünk. Ha az időre bízunk a fontos kérdéseket és döntéseket és azok megoldását, akkor soha sem látjuk megvalósulva elképzeléseinket. Soha nem lesz jobb és szebb ez a világ.

Soha nem volt könnyű **itt e tájon** az élet. Ma sem az. Véleményem szerint éppen ez teszi széppé ezt a küzdelmet, ezt a „kínzenvedést termő életet”, és ezzel járó áldozatot, melyet vállalnunk kell. Ehhez adjon Isten erőt, tisztánlátást és mindenekfelett hitet. Ámen.

JÓZSA LAJOS

ATYAI ÖRÖKSÉG!

(Millecentenáriumi egyházi beszéd)

1Kir 21,3

Ünneplő gyülekezet, keresztény Testvéreim!

Sokat töprengtem azon, hogy milyen bibliai verset vagy verseket válasszak ez ünnepi alkalomra egyházi beszédem alapgondolatául, és pedig azért, mert megfogalmazódott bennem egy kérdés: Mi a lényege és üzenete a mai ünnepnek; mire tanít és figyelmeztet bennünket 1100 éves ittlétünk?

Felbecsülhetetlenül nagy jelentőségű számunkra az, hogy Árpád vezetésével a magyarok, a mi elődeink és atyáink hont foglaltak és alapítottak; elvitathatatlan az ő érdemük és dicsőségük, ám én úgy érzem, hogy e hazának, valamint magyarságunknak a megtartása legalább olyan nehéz, mint atyáinknak a honfoglalás.

1100 éves örökség kötelez bennünket a helytállásra, és minden magyarnak vállalnia kell ezt az „édes bilincset” és „gyönyörű terhet”, amely e tájhoz, e nemzethez, valláshoz, kultúrához és közösséghez köti. Éppen ezért, ez ünnepi istentisztelet hálaadó jellegén túl, múlt-, nemzet- és magyarságtudatunkat kell, hogy erősítse, mert a hiányos, erőtlen és sérült nemzettudat „lefegyverez”, felelősség-, kötelesség- és áldozatvállalásra képtelenné tesz! Ezért választottam millecentenáriumi egyházi beszédem alapgondolatául az atyai örökséget mindennél többre értékelő és azt féltőn védelmező Nábót történetét.

Alapjában véve egy szinte mindennapi történettel állunk szemben, és mégis mélyen lélekbemarkoló üzenet van megörökítve benne, mely így hangzik Nábót megfogalmazásában: „Az Úr őrizzen meg attól, hogy odaadjam neked atyai örökségemet”. Nábót ragaszkodását csak akkor értjük meg, ha belehelyezkedünk az ő helyzetébe, és megpróbáljuk átélni azt a szörnyű helyzetet, hogy meg akarnak fosztani atyáink nyelvétől és hitétől, vagyis örökségünktől. De hadl nézzük meg a történetet:

Egy jelentéktelennek tűnő kis földterületről van szó, egy szőlősketről, amilyen általában a szegény embereké. Mennyi szebb, gazdagabb és termékenyebb szőlős lehetett Kánaán híres szőlőhegyein, a Kármell hegy oldalán, de a király, Aháb éppen Nábót szőlőskertjét kívánta meg. A terjedelmes királyi kertek szomszédságában lehetett, vagy talán útjában állott a király továbbterjeszkedési vágyának, vagy az is lehet, hogy zavarta a kilátást, és rontotta a királyi lugasok szépségét, ám az csak ürügy, hogy veteményeskertre lett volna szüksége a királynak. De a király szemet vetett erre a kis szőlőskertre, amelynek sovány jövedelméből élt a jezréeli Nábót, és mindenáron meg akarta szerezni magának. Könnyű zsákmánynak érezte. Arra gondolt, elég lesz csupán megemlítenie, és Nábót készségesen, örömmel felajánlja, mint hűséges alattvaló. Vagy talán arra gondolt, hogy milyen könnyen rábíratja egy-két arannyal az „atyai örökség” átadására ezt a kispénzű embert. De nem így történt. Nábót